

Ковалик Г. І.,
аспірант кафедри історії держави, права та
політико-правових учень юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЕРВІТУТІВ ЗА ЦИВІЛЬНИМ КОДЕКСОМ АВСТРІЇ 1811 РОКУ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню змісту, підстав установлення і припинення сервітутних правовідносин за Цивільним кодексом Австрії 1811 р.

Ключові слова: сервітути, Цивільний кодекс Австрії 1811 р., предіальні сервітути, особисті сервітути.

Постановка проблеми. Із проголошенням незалежності України актуальною стала праця вітчизняних науковців у галузі дослідження власного правового досвіду українського народу. Серед джерел права, що діяли на території України, був Цивільний кодекс Австрії 1811 р., який регулював цивільні відносини на західноукраїнських землях протягом більше ніж століття. Серед речових прав у Цивільному кодексі Австрії знаходимо визначення сервітутних правовідносин, що й викликало необхідність їх детального дослідження.

Цивільний кодекс Австрії привертав увагу багатьох учених. Значний внесок у дослідження правового регулювання цивільних відносин за Цивільним кодексом Австрії зробили В. Кульчицький, І. Бойко, Б. Тищик, Н. Панич, В. Яворські, Ф. Цолль, С. Гродзискі, В. Браунедер, К. Суйка-Зелінська, С. Врублевські, Е. Тіллер, А. Дзядзьо, С. Плаза й інші. Однак серед значної кількості праць не приділено уваги такому важливому інституту речового права, як сервітути.

Метою статті є дослідження правового регулювання сервітутів за Цивільним кодексом Австрії 1811 р. та можливість їх рецепції із римського права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наприкінці XVIII ст. майже всі західноукраїнські землі були під владою Австрії. Закарпаття, яке з 1326 р. було у складі Угорщини, у 1526 р. опинилося під владою Австрії [1, с. 88]. У 1772 р. Австрія захопила Галичину в результаті першого поділу Речі Посполитої. Остаточне входження Галичини до складу Австрії юридично оформилося в 1815 р. договором між Австрією, Пруссією та Росією [2, с. 73]. У 1774 р. за Кучук-Кайнарджийським мирним договором, укладеним між Росією й Туреччиною, Північна Буковина увійшла до складу Австрії. Більшість західноукраїнських земель були об'єднані в одну адміністративно-територіальну одиницю, яка мала назву «Королівство Галичини і Лодомерії з великим князівством Краківським і князівствами Освенціма і Затору» [3, с. 189]. Українські землі перебували у складі Австрійської імперії, а потім – Австро-Угорщини аж до 1918 р.

Із 1772 р. на західноукраїнських землях поступово впроваджувалося австрійське законодавство [4, с. 46–47], а у сфері, що не регулювалася австрійським правом, продовжувало діяти польське [5, с. 176–178]. У XVIII ст. в Австрії проводилися роботи із кодифікації права. Першим результатом довгих кодифікаційних робіт був проект під назвою «*Codex Theresianus*» 1766 р. (за ім'ям імператриці Марії-Терезії), який однак не був схвалений, тому кодифікаційна робота тривала. У 1786 р. затверджена та оприлюднена перша частина кодексу, що отримала назву

«Йозефінський кодекс законів». Останній регулював загальні положення й сімейне право [6, с. 488], а з 1 травня 1787 р. був уведений у дію на території Галичини [7, с. 18]. Робота над створенням єдиного кодексу тривала й у 1796 р. завершилися укладенням нового кодексу, який цісарським патентом від 13 лютого 1797 р. був уведений у Західній Галичині, а придворним декретом від 8 вересня 1797 р. – у Східній Галичині [8, с. 47; 9, с. 51], набрав чинності з 1 січня 1798 р. Цей кодекс отримав назву «Цивільний кодекс Західної Галичини» [5, с. 179; 6, с. 489] і діяв на території Східної Галичини до 1 січня 1812 р., тобто до впровадження Цивільного кодексу Австрії 1811 р.

Узявши за основу Цивільний кодекс Західної Галичини, після вивчення досвіду його застосування та відповідних змін при підготовці проекту нового кодексу [5, с. 180], уже 7 липня 1810 р. був схвалений, а 1 червня 1811 р. оприлюднений Цивільний кодекс Австрії під назвою «*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*» (ABGB). Він уводився в дію з 1 січня 1812 р. на всій території Австрії, у тому числі й на українських землях, а на землях Тернопільщини – 1 лютого 1816 р. (землі Тернопільщини перебували у складі Російської імперії з 1809 по 1815 рр.) [8, с. 48]. Чинне до того часу приватне право скасовувалося.

У кодифікаціях права XIX ст. прослідковується застосування здобутків римського права та ідеї природного права [10, с. 49]. Це стосується й Цивільного кодексу Австрії 1811 р., у тексті якого відчувається вплив римського права [10, с. 100–101; 11, с. 114; 12, с. 111]. Доктор права В. Яворські зазначає, що весь розділ про сервітути будувався на засадах права римського, з урахуванням такої думки приймали рішення тогочасні суди [13, с. 11]. Багато дослідників кодексу зазначають про те, що його джерелом було римське право [14, с. 57; 15, с. 213].

Цивільний кодекс Австрії (далі – ЦКА) містив визначення поняття сервітуту, викладаючи його так: «Право сервітуту зобов'язує власника терпіти дії або утримуватися від учинення дій щодо своєї речі на користь іншого. Право сервітуту є речовим правом, обов'язковим для кожного володільця речі, що служить» (§ 472 ЦКА) [16, с. 139]. Поняттям сервітуту охоплювалися предіальні сервітути й особисті сервітути. Якщо право сервітуту було пов'язане із володінням земельною ділянкою для її кращого чи вигіднішого використання, виникав предіальний сервітут. Інші сервітути були особистими (§ 473 ЦКА).

Із поняття сервітуту, викладеного в § 472 ЦКА, виникав поділ сервітутів на позитивні й негативні, залежно від того, чи власник земельної ділянки, що служить, повинен був терпіти позитивне втручання в його правову сферу з боку особи, котра володіла сервітutom (наприклад, при праві проходу), чи утримуватися від певних дій, що належать до сфери його права власності (наприклад, не будувати на своїй ділянці) [17, с. 1].

При предіальних сервітутах передбачалося існування двох власників земельних ділянок, одному з яких належала ділянка, що служить, іншому – панівна ділянка. Залежно від того, чи

панівна земельна ділянка призначалася для сільського господарства чи для іншого використання, сервітути були сільські та міські (§ 474 ЦКА).

Основними сільськими сервітутами, відповідно до § 477 ЦКА, визнавалися такі: 1) право отримання на чужій земельній ділянці стежки для проходу, прогону худоби або дороги для проїзду; 2) черпання води, напоювання худоби, проведення й відведення води; 3) супроводження та випасання худоби; 4) рубання дров, збирання сухих галузок і хмизу, збирання жолудів та громадження листя; 5) полювання, риболовство і птахоловство; 6) розроблення (випилування) каменю, копання піску, випалування вапна.

Згідно з § 475 ЦКА, звичайними міськими сервітутами були такі: 1) право опирати тягар свого будинку на будинок сусіда; 2) вставити балку чи крокву в чужу стіну; 3) вибити в чужій стіні вікно для світла або виду з вікна; 4) побудувати дах чи балкон у повітряному просторі сусіда; 5) виводити дим через комин сусіда; 6) вилити рідини на земельну ділянку сусіда або через неї виводити їх. Ці та їм подібні міські сервітути надавали право володільцю будинку вчиняти певні дії на ділянці сусіда, які останній повинен був терпіти (§ 475 ЦКА). Інші міські сервітути зобов'язували володільця земельної ділянки, що служить, утримуватися від учинення дій, які він міг би вільно вчиняти. Такими сервітутами були: 8) не підвищення свого будинку; 9) не знищення свого будинку; 10) не перешкоджання надходженню до сусіднього будинку світла й повітря; 11) або виду; 12) не забирання ринви із території сусіда, якщо такий стік води корисний сусіда для зрошення його городу, або наповнення його цистерни водою, або для іншого використання (§ 476 ЦКА).

До особистих сервітутів § 478 ЦКА зараховував необхідне користування річчю (*der nötige Gebrauch einer Sache*), узуфрукт (*die Fruchtnießung*) і право проживання (*die Wohnung*).

Згадувалося в ЦКА про так звані іррегулярні сервітути, щодо яких існували вказівки в Дигестах Юстиніана, а їхня правова природа широко обговорювалася в літературі. § 479 ЦКА визначав, що можна сервітути, які самі по собі є предіальними, надати визначеній особі, або користі, які є звичайними сервітутами, надати з умовою повернення. Існувала презумпція відсутності відхилення від природи сервітуту, тому той, хто про це стверджував, повинен був його довести.

Підставами набуття сервітутів були такі: договір, розпорядження останньої волі, рішення суду, прийняте при поділі спільних земельних ділянок, а також сплив строку давності (§ 480 ЦКА).

Укладення договору відбувалося відповідно до правил про оферту й акцепт (§§ 861–862 ЦКА) із дотримання вимог щодо право- та дієздатності (§§ 865–867 ЦКА), а також змісту договору (§§ 865–877 ЦКА) [18, с. 700]. Договір міг укладатися усно, письмово, у суді або поза судом, при свідках або без них (§§ 883–887 ЦКА).

Розпорядження останньої волі існувало у формі заповіту (*Testament*), якщо визначався спадкоємець, і кодицилу (*Kodizill*), якщо містилися інші розпорядження спадкодавця (§ 553 ЦКА). Для дійсності розпорядження останньої волі воно мало відповідати визначеним вимогам щодо форми (§§ 577–590 ЦКА), змісту (§§ 564–565 ЦКА) та здатності його укладення (§§ 566–573 ЦКА).

Для набуття сервітуту за давністю володіння вимагалася таке: 1) здатність особи набувати права й здатність речі бути об'єктом права (§§ 1453–1459 ЦКА); 2) фактичне володіння річчю, що мало бути законним, добросовісним, справжнім і без-

перервним протягом визначеного строку (§§ 1460–1465 ЦКА). Строк володіння сервітутом для його набуття встановлювався такий самий, як і для права власності, – три роки щодо рухомого майна, три роки щодо нерухомого майна для особи, на чие ім'я було зроблено відповідний запис у публічній книзі, тридцять років у всіх інших випадках, у тому числі й тоді, коли не було публічної книги або не було в ній запису про майно (§§ 1466–1469 ЦКА). Щодо майна, що належало державі, костелу, общині чи іншим об'єднанням, встановлювався надзвичайний строк володіння: для особи, на чие ім'я було зроблено відповідний запис у публічній книзі, – шість років, для всіх інших – сорок років (§ 1472 ЦКА). Якщо володіння ґрунтувалося на спливі тридцяти років, то не було обов'язку доводити правову підставу набуття володіння. Однак якщо таке володіння було недобросовісним, то навіть сплив тридцятилітнього строку виключав набуття прав на підставі давності володіння (§ 1477 ЦКА). Той, хто набував сервітут на підставі давності володіння, міг звернутися до суду проти власника речі з тим, щоб унести відповідний запис до публічної книги (§ 1498 ЦКА). Сервітуарій повинен був сам забезпечити оформлення свого права щодо нерухомих речей у вигляді запису в публічну книгу, оскільки в протилежному випадку міг його втратити, якщо б хтось набув у власність річ, що служить, як вільну від сервітуту. Можливість набуття за давністю лісових сервітутів і сервітутів щодо права випасу було скасовано патентом від 5 липня 1853 р. [17, с. 5].

Речове право сервітуту щодо нерухомоті й предметів, записи щодо яких були внесені в публічні книги (*die öffentliche Bücher*), могло набуватися лише після запису про це в такі книги. Щодо інших речей, то право сервітуту набувалося шляхом передавання речі способом, викладеним у §§ 426–428 ЦКА. Зокрема, рухомі речі передавалися шляхом їх фізичного передавання із руки в руки. Рухомі речі, щодо яких фізичне передавання було неможливе (боргові вимоги, товари на складі чи інша сукупність речей), дозволялося передавати «через знаки» (*durch Zeichen*), тобто передавання документів, або якщо з річчю пов'язується певний особливий знак, по якому кожен зрозуміє, що річ передано (§ 427 ЦКА). Шляхом заяви передавалася річ, коли відчужувач публічно заявить свою волю, що надалі він володіє річчю від імені одержувача, або що від того моменту одержувач буде володіти на основі речевого права річчю, якою він до того без речевого права володів (§ 428 ЦКА).

Третя новела до ЦКА від 19 березня 1916 р. № 69 унесла корективи в порядок набуття сервітутів [19, с. 16; 20, с. 37]. Сервітут щодо об'єктів нерухомоті, не записаних у публічній книзі (§ 434 ЦКА), і щодо будинків, що були побудовані на чужій земельній ділянці (§ 435 ЦКА), набувався через подання до суду належним чином оформленого документа про набуття сервітуту. Прийняття такої норми було викликано тим, що в Галичині та Буковині, унаслідок війни, багато публічних книг була знищено або перебувало в поганому стані, що викликало проблеми на практиці [21, с. 217], збільшилася кількість нерухомоті, щодо якої можна було не дотримуватися положення про запис сервітуту в публічну книгу, тим самим порушуючи принцип відкритості [19, с. 134].

ЦКА визначав загальні ознаки щодо сервітуту. Усі сервітути мали спільність у тому, що володільця речі, що служить, зазвичай не зобов'язаний до вчинення дій, а повинен лише дозволяти іншому виконувати його право або утримуватися від учинення того, що як власник міг би вчиняти (§ 482 ЦКА). Тому витрати на утримання та відновлення речі, що є предметом сервітуту, за загальним правилом, покладалися на особу,

уповноважену за сервітутом. Якщо ж річ використовувалася також особою, зобов'язаною за сервітутом, вона повинна пропорційно нести такі витрати, і звільнитися від такого обов'язку можна було лише уступкою речі особі, уповноваженій за сервітутом, навіть без її згоди (§ 483 ЦКА). Хоч уповноважена за сервітутом особа могла використовувати свої права на свій розсуд, усе ж не дозволялося розширювати сервітут, а він повинен був, навпаки, звужуватися настільки, наскільки це дозволяє його природа й мета встановлення.

§ 485 ЦКА встановлював, що жоден сервітут не можна довільно відділити від речі, що служить, або самовільно перенести на іншу річ чи особу. Також кожен сервітут вважається неподільним у тому значенні, що при зменшенні, збільшенні або поділі земельної ділянки не змінюється й не поділяється право, яким обтяжується ця ділянка. Звідси випливає, що сервітут не можна було перенести ні активно, ні пасивно, а тому на сервітут не можна було встановлювати ні право застави, ні жодних інших права, у тому числі іншого сервітуту [17, с. 3].

Третя новела до ЦКА від 19 березня 1916 р. № 69 унесла як виняток до цього загального правила неподільності сервітуту положення § 847 ЦКА, що вказував на таке: поділ будь-якого спільного майна не може шкодити третій особі; усі належні їй права застави, сервітуту й інші речові права вона здійснює так само, як і до поділу. Однак якщо здійснення предіального сервітуту стосується лише частини земельної ділянки, щодо інших частин таке право припиняється. До прийняття третьої новели предіальний сервітут, навіть якщо й зараховувався до частини речі, що служить, або панівної речі, формально був обтяженням цілої речі, що служить, і належністю цілої панівної речі, а при поділі речі зберігався за кожною з поділених частин [19, с. 136; 20, с. 38]. Тому не було господарської потреби зберігати цілісність сервітуту, який фактично не використовувався. Так новела, дотримуючись загального принципу неподільності сервітуту (§ 485 ЦКА), унесла норму про можливість припинення сервітуту щодо частин поділеної речі, для яких він фактично не був актуальним.

Отже, сервітут, згідно з ЦКА, – це речове, неподільне право на чужу річ, що зобов'язувало власника до терпіння або утримання від учинення дій щодо своєї речі на користь власника земельної ділянки або конкретної особи.

ЦКА передбачав два позови щодо сервітутів. Можна було стверджувати про право сервітуту проти власника (конфесорний позов) або власник міг позиватися про незаконне присвоєння кимось сервітуту (негаторний позов). У першому випадку позивач мав довести набуття сервітуту або принаймні володіння сервітутом як речовим правом; у другому – власник повинен був довести незаконне присвоєння кимось сервітуту на його речі (§ 523 ЦКА).

Підставами припинення сервітутів, відповідно до ЦКА, були такі:

1) відмова уповноваженої особи від сервітуту на користь зобов'язаної особи (§ 1444 ЦКА). За загальним правилом, відмова від сервітуту повинна бути прийнята власником речі, що служить [22, с. 904]. Однак, як зазначав професор Ф. Цолль, оскільки власник майна міг вільно відмовитися від свого права власності (§ 362 ЦКА), то це могла зробити й особа, котра володіла сервітутом [17, с. 6]. При цьому для відмови від сервітуту, який був унесений у публічну книгу, варто було подати відповідну заяву про відмову від сервітуту;

2) знищення панівної речі або речі, що служить (§ 1447 ЦКА). Але якщо земельна ділянка чи будинок повергалися в попередній стан, сервітут відновлювався (§ 525 ЦКА);

3) об'єднання в руках однієї особи права власності на панівну земельну ділянку та ділянку, що служить (§ 1445 ЦКА). Якщо згодом одну з цих ділянок було відчужено, але запис про сервітут не було виключено із книг публічних, новий володілець панівної ділянки був уповноважений на сервітут (§ 526 ЦКА);

4) унаслідок спливу строку, на який він був установлений (§ 1449 ЦКА). Якщо особа, котра володіла сервітутом, дізнавалася із книг публічних або іншим чином про те, що право того, хто встановив сервітут, було строковим або що сервітут був установлений на певний строк, то сплив цього строку має наслідком припинення сервітуту автоматично (§ 527 ЦКА). Сервітут, установлений для когось до терміну, коли третя особа досягне певного віку, припиняється лише зі спливом цього строку, навіть якщо третя особа перед досягненням визначеного віку померла (§ 528 ЦКА);

5) сплив строку давності, якщо особа, зобов'язана за сервітутом, перешкоджала його виконанню, а уповноважена особа не виконувала надані їй права протягом трьох років поспіль (§ 1488 ЦКА). Натомість при звичайному невикористанні без існування перешкод такому сервітуту припинявся зі спливом тридцяти або сорока років залежно від майна, на якому існував [22, с. 937]. Якщо спливав строк давності, то зобов'язана за сервітутом особа могла в суді вимагати виключення запису про сервітут із публічної книги або визнавати недійсними права, що були надані уповноваженій за сервітутом особі, і документи, на підставі яких вони існували (§ 1499 ЦКА);

6) особисті сервітути припинялися зі смертю. Якщо сервітут чітко надавався також спадкоємцям, то під такими розумілися лише законні спадкоємці першої черги. Але право, що було встановлене на користь родини, переходить на всіх її членів. Якщо особистий сервітут набувався юридичною особою, то він існував доти, доки така особа існувала (§ 529 ЦКА). Постійні річні ренти не належали до особистих сервітутів, тому вони могли передаватися спадкоємцям (§ 530 ЦКА).

Висновки. ЦКА детально й чітко врегулював сервітутні правовідносини. Визначаючи поняття й види сервітутів, ЦКА також приділяв увагу питанням прав та обов'язків учасників сервітутних правовідносин, підстав виникнення і припинення сервітутів, а також їх захисту. Варто зауважити, що правове регулювання сервітутів у ЦКА здійснювалося майже аналогічно, як у римському праві. Звичайно, були відмінності й модифікації деяких положень. Наприклад, за ЦКА для встановлення предіального сервітуту не вимагалася тривалої постійної потреби в такому сусідній земельній ділянці; предметом узурфрукту могли бути споживні речі та гроші, що суперечило вимозі про збереження речі при її використанні; визнавалася можливість встановлення предіального сервітуту не тільки щодо речі, а й щодо особи (§ 479 ЦКА) тощо. Однак варто констатувати, що насправді римське право було відображено в майже всіх положеннях про сервітути.

Після Першої світової війни Польща в листопаді 1918 р. відновила свою незалежність у формі створеної республіки. На її території продовжувало діяти різне законодавство тих держав, до складу яких входили польські землі: австрійське, французьке, російське, німецьке [23, с. 300]. На західноукраїнських землях, що перейшли під владу Польщі, продовжувало діяти австрійське законодавство. Основним джерелом цивільного права на території колишнього Королівства Галичини і Лодомерії залишався Цивільний кодекс Австрії 1811 р. разом із трьома новелами 1914, 1915 та 1916 рр. [24, с. 501]. ЦКА продовжує діяти в Австрії й до сьогодні, а правове регулювання сервітутів за цей час майже не змінилося.

Література:

- Бойко І. Правове регулювання цивільних відносин на українських землях у складі Австрії та Австро-Угорщини / І. Бойко // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». – 2013. – Вип. 57. – С. 88–96.
- Панич Н. Анексія Галичини Австрією / Н. Панич // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». – 2006. – Вип. 43. – С. 73–77.
- Сфремова Н.В. Історико-правові аспекти приєднання західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії / Н.В. Сфремова // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – № 48. – С. 189–196.
- Кульчицький В.С. Джерела права в Галичині за часів австрійського панування (1772–1918) / В.С. Кульчицький // Проблеми правознавства. – 1971. – Вип. 19. – С. 46–47.
- Grodziski S. Źródła prawa w Galicji w latach 1772-1848 / Stanisław Grodziski // Czasopismo prawno-historyczne. – 1964. – Tom XVI. – Zeszyt 2. – Warszawa : Państwowe wydawnictwo naukowe. – С. 175–187.
- Brauneder W. Das Galicische Bürgerliche Gesetzbuch Europas erste privatrechtsskodifikation / W. Brauneder // Устрій і право в przeszłości dalszej i bliższej / red. J. Malec, W. Uruszczak. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2001. – S. 487–500.
- Никифорак М.В. З історії кодифікації австрійського цивільного та цивільно-процесуального права / М.В. Никифорак // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наук. праць. – 2000. – Вип. 82 : Правознавство. – С. 18–21.
- Кульчицький В. Джерела, структура, основні положення австрійського цивільного кодексу 1811 р. / В. Кульчицький, І. Левицька // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». – 2009. – Вип. 48. – С. 46–51.
- Панич Н. Цивільний кодекс Австрії 1812 року та його застосування на території Галичини / Н. Панич // Вісник Львівського університету. Серія «Юридична». – 2008. – Вип. 47. – С. 50–55.
- Шутко Н.І. Структура, джерела та основні положення Цивільного кодексу Західної Галичини 1797 року / Н.І. Шутко // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 2. – С. 62–66.
- Sójka-Zielińska K. Wielki kodyfikacje cywilne XIX w. Historia i współczesność / K. Sójka-Zielińska. – Warszawa : LIBER, 2009. – 375 s.
- Olszowski W. O prawie cywilnym, zasady praw rzymskich z dzisiejszą księgą praw cywilnych zastosowane / W. Olszowski. – Płock : Druk. Karola Kuliga, 1824. – 295 s.
- Encyklopedia prawa obowiązującego w Polsce. Cz. III. Prawo cywilne / Praca zbiorowa z udziałem profesorów uniwersytetów polskich pod red. Dr. Peretiatkowicza. – Poznań : Fiszer i Majewski, 1925. – 223 s.
- Jaworski W.L. Nauka o służebności według prawa austriackiego / W.L. Jaworski. – Kraków : Drukarnia A. Koziańskiego, 1892. – Zeszyt 1. – 141 c.
- Кульчицький В.С. Державний лад і право в Галичині (в другій половині XIX – на початку XX ст.) / В.С. Кульчицький. – Львів, 1965. – 64 с.
- Koschimbahr-Lyskowski J. Zur Stellung des römischen Rechtes im allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche für das Kaisertum Österreich / J. von Koschimbahr-Lyskowski // Festschrift zur Jahrhundertfeier des Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuches, I. Juni 1911. – [Hrsg. von E. Till]. – Wien : Manzsche K.U.K.Hof-Verlags-U. Universitäts-Buchhandlung, 1911. – Bd. I. – S. 209–294.
- Basseches J. Kodeks cywilny z roku 1811, obowiązujący w Małopolsce i na Śląsku Cieszyńskim, oraz ustawy dodatkowe / J. Basseches, I. Korkis. – Lwów : Ewer, 1936. – 384 s.
- Zoll F. Służebności gruntowe: województwa południowe i ziemia cieszyńska województwa śląskiego / F. Zoll // Odbitka z Encyklopedji prawa prywatnego. – Warszawa, 1935. – 8 s.
- Wróblewski S. Powszechny austriacki kodeks cywilny z uzupełniającymi ustawami i rozporządzeniami, objaśniony orzeczeniami sądu najwyższego. Cz. I (§§ 1–937) / S. Wróblewski. – Kraków : Leon Frommer, 1914. – 1374 s.
- Till E. Druga i trzecia nowela do austriackiego kodeksu cywilnego z objaśnieniami na podstawie materiałów / E. Till. – Lwów : Drukarnia „Prasa”, 1916. – 237 s.
- Wróblewski S. Nowele do austriackiego kodeksu cywilnego / S. Wróblewski. – Kraków : Leon Frommer, 1916. – 136 s.
- Kohn I. Jedykat nr. 186 / I. Kohn // Przegląd prawa i administracji. Rozprawy i zapiski literackie. – Rok XXXIV. – Lwów : Drukarnia Ludowa, 1909. – S. 217–222.
- Jaworski W.L. Kodeks cywilny austriacki / W.L. Jaworski. – Kraków : Leon Frommer, 1905. – T. II. – 1040 s.
- Guz T. Synteza prawa polskiego (1918–1939) / T. Guz, J. Głuchowski, M.R. Pałubka. – Warszawa : C.H. Beck, 2013. – 986 s.
- Dziadzio A. Austriacki kodeks cywilny ABGB na ziemiach polskich w XX wieku / A. Dziadzio // Устрій і право в przeszłości dalszej i bliższej: studia historyczne o prawie. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2001. – S. 501–514.

Ковалик Г. И. Правовое регулирование сервитутов по Гражданскому кодексу Австрии 1811 года

Аннотация. Статья посвящена исследованию сути, оснований для установления и прекращения правового регулирования сервитутных отношений по Гражданскому кодексу Австрии 1811 г.

Ключевые слова: сервитуты, Гражданский кодекс Австрии 1811 г., преемственные сервитуты, личные сервитуты.

Kovalyk G. The Legal Regulation of Servitudes in Austrian Civil Code 1811

Summary. The article is dedicated to the legal regulation of the servitude relationship, its establishment and ceasing according to Austrian Civil Code 1811.

Key words: servitude, Austrian Civil Code, praedial servitude, personal servitude.